

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 44 (15729) 1996 чылдын апрель 10, среда

Ат салган шагы 21.50 Саалар өртөз 500 рубль.

Пенсия төөлгезиниң дугайында

МОСКВА. Россия Федерациязының Премьеры Виктор Черномырдин дараазында пенсияда, апрель 12-де пенсиялар төөлгезиниң байдалының дугайында болгаш «Хоочуннар дугайында» Федералдык хоойлунун күсүлдесиниң дугайында Курене Думазының депутаттарына дындадыг кылдыр. Ол дугайы палатаның дараазы Геннадий Селезнев Курдунуң депутаттарына дыңаткан.

Халас эмнер

БИРОВАИДЖАН. Амгы үеде Еврей автономнуг республикада чурттап турар Ала-чуртгун Улуг дайынын кыргызчилериниң хандырылыгына болгаш оларга денештирген хамаатыларга бүгү-ле чарыгдарларны автономиянын бюджети бодуна алып. Ындыг саргы салышкыны областны чыгырзынын баштынын тускай доктаалы мадагалап турар. Бир эвес хоочуннар ийг чыл дургузунда курорттарга барбаан болза, чаныс уааның ашка дууламчызын оларга бээр.

РОСИТА—СЧТА.

ТР-ниң Чазаанда

ПРЕЗИДЕНТ - БИЛЕ БЕСЕДАЛАЖЫЫШКЫНДА

Тыва Республиканың Президентин Ш. Д. Ооржак бо чылдың эгезинде ТР-ниң чотунга бодунун Аам к-лың берген болгай. Ол соода ТР-ниң чогуна, Дээ и Хуралга өртен чылда ТР-ниң Чазааның чыгыр чотунга ажылдарының дугайында өчүтүп солуннарга нарпал, радио, тел-видинге дачыгаш ол талазы-биле Чазактың төөлгези республиканың бүтү коюунунарны, сумуларга болгаш Кызыл, Ак-Оурак хоорайларын чурттап чыгыр чотунга тавыштырып, күсүсүн эрге-чатырга сарыныгын ажылдап ачы чүддерин демдегеп, чөвөттерин тодаргай айтыкан. Бо талазы-биле чурттагыч чон боттарынын саналдарына болгаш шүгүчү-дөдү ринге чугаалап турган.

Мыйчак көрөдө кол-кол азырларын удуруткучулар болгаш оларын оралакчылары элээн «экиз бусту» шыдып эргени ол. Ындыг-да болза, мурнустан көжүп чыгыраларына, даргалары болгаш оларын оралакчылары база ол орукту удавас өртөр чыгыш хире. Бо талазы-биле Президент дөрт хары бербээр-да болза, «коюунунарда удуруткучулар база боданып турар болза артык эвес хире» дээрин Чазактын кадрлар болгаш шундлар талазы-биле эргелениңиң начальнигин оралакчызы К. Х. Кошунуң алаала албайынгы дыңаткан.

Виктор КАРА САЛ.

РФ-тиң Төп соңгулда комиссиясында

МОСКВА. (РОСИТАР-СЧТА). Россия Федерациязының амгы Президентин Борис Николаевич Ельцинниң ийги хуусада РФ-тиң Президентинин абдан-дуураажаагы сонгуур дөткөн, бузуреттирген 180 кижини Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиясына бузурукан. Оларын аразында: Ала-чуртгун коюк артистери Алексей Баталов, Никита Михалков, Геннадий Хазанов, Андрей Макаревич болгаш Юрий Никулин. Б. Н. Ельцинниң бузуреттирген кижилерин аразында: сургалгы сайгалычылар, газ улетувичи президентинин Рем Влхирю, «Лунолече» президентинин Вагит Антиперов база бар.

Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының хуралында демдегелениң эзу аар алырга, РФ-тиң туугу сайды Ефим Басин Москваның мэри Юрий Лужков, оон оралакчызы Владимир Ресин, Приморье крайның губернатору Евгений Наздратенко, Курене Думазының депутаты Николай Травкин олар Б. Н. Ельцинниң бузуреттирген кижилери болган. Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының даа

дилаттарга бир дең байдалдары хандырар соугуна Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязы доктааткан. Эфирге 20 минутта уламчылашкыныг дамычылыгы хүнүнү өртөтти болгаш кежеки шактарында кандидаттарга халас бээр. Телерадиокомпанияларын каналдарына өртөктиг дамычылардын хемчээли халас дамыдылгаларын хемчээлиден ажыг болбас ужурулуг.

Политиктиг дамычыларын барааннар чарладалары-биле үзе кирип дууларын болдурбас дугайында РФ-тиң Төп соңгулда комиссиязынын бадылаан сарында тодаргай айтыкан. Язы-буру кандидаттарын политиктиг чарладаларын холбаштыралары база болдурбас.

Соңгулда мурнунун агитациянын телерадиокомпанияларын каналдарына канчаар ажылаар өргөн кандидаттар боттары тодаргайлаар.

Парлалга органнарныг политиктиг чарладаларына чүгле төөлвирлиг болур.

МАЛДЫГ, МАШИНА-ТЕХНИКАЛЫГ

Чөөн-Хемчик кожуун чыгыргазы школалар өөреникчилеринг тускай мергежил челип алып талазы-биле быжыг мадагалды тургузар дөст тускай доктаалды үндүрген. Кожуун чыгыргазының даргазы С.-Д. Д. Олар адаа ат салган.

Сөөлү үш чылда кожуунун 17 школа өөреникчилерин өртөмө сокургаларын оттурар, чонуп чагай чачылдарына, ужуурларын кижиндер, угаулар, оларын аразына уран чүдүлү, спортту өртөткөргү соугуларын салган. Оон түнелинде, школарын материал-техниктиг баазаын быжыглаар, дуулаал ажыл-агыйын сайырадыр дөст чамдык тодаргай ажылдарын кылтылаан.

Анаа хамаарышкан барымдаалыг чижектер бо. Кожуун школаларының 540 доозукчулары Кызылда болгаш Тывада дашкаар дөдөн, ортумак өөренилге чөлөрине өөренип турар. 1995 чылда 330 ажыг доозукчулар 173 кизи дөдөн болгаш ортумак өөренилге чөлөрине кирген.

ТР-ниң Өөредилге яамызының коллегиязының 1995 чылдың август 17-де № 9 шийтирип өзүгаар Бажын-Алаак, Төв-Хая школаларында фермер мергежилнге өөренир салбырларын айткан. Ында көдөз ажыл-агыйын кол адырларын, экономика эртемнерин тускай эртемнигер-биле четчөлөшт, өөредип өгөдөй берген.

Эрткен чылдын школалар 224 гектардан 45,5 тонна картофельди ажаап алган. Оон үнэй 172 тонна сөгенин бөлөткөн, 111 млн. 925 муң рубльге ногаалы салдып сайгарган. Школаларда пинтиг-биле 1000 ажыг бода, шээр мал, хавап, 20 чүк сөөргү автомашина, 8 трактор, 4 автотубус бар.

Баян-Тала школаны чугай белеткен, оон 30 млн. рубльге саарган. Элдиг-Хем школанында чудуктар дилдер черин тургускан. Ам бо хүнерде ында тулугга хергелээр дилгит материалдарын белеткен өгөдөй берген.

Бистиң көрр.

КОНСУЛДУ ХҮЛЭЭП АЛГАН

ТР-ниң Президентини Ш. Д. Ооржак Моолдун Тывада консулу Б. Мянганбаяр-биле журашкан.

Ийи чуртгун кызыгаар соңгулда чурттап чыгыр чөвөттеринг инспекция бөлүмүнү кыргызчилериниң санына кырип, ол ынчаар чорук чыгыр чоранынын дугайы Моолдун Президентини П. Очирбат-биле беселээ. Ийи дугайында консул чугаалап берген. Моолдун Президентини П. Очирбаттын ол талазы-биле болгалдарын Б. Мянганбаяр чугаалаан.

Б. Дагбаның Тыва Республикка көр күөдди илередип турарын база чугаалаан.

ТР-ниң Президентини курсыгынаарын тыва улустогу быжыглар талазы-биле кандыг ажылдың чорутууну турарынын дугайында тодаргай чугаалаан. Ол буювун дугайы Россиянын Чазааның ДХЯ-нын удуруткучулары илереткэн дээрин дыңаткан. Моолдун Чазааның илдетлиг быжыглар талазы-биле харылааларын быжыглар талазы-биле чүгү чугаалаарлы дөст, ол харылаалар улам-на быжык-

датынар деп. Тываның Чазааның Баштыны чугаалаан, Республиканың политиктиг, социал-экономика байдалына үнелээди дочуу-биле бергеш, Кызылда дүк үн бештайгы болбазы р дилгалын чорудар фабрикаын ажылдап эгелээнин дыңаткан, ону кылтып тургузырына моол кылат специалистер дуулаал болгай.

Беселаның түнелинде Президент Ш. Д. Ооржак Моолдун Президентини П. Очирбатка чагай күсөөшинерин дамычыларын дилээ.

Рита САМУВУ.

САЙГАРЫП ЧУГААЛАШКАН

Эрткен пятничада Тыва Республиканың Чазааның эөлчөк хуралы болуп эрткен болгаш анаа 20 ажыг ангы-ангы социал-экономика болгаш ажыл-агыйы айтыргыларын чугаалашкан.

Республика бюджетинин хостуг хөрөңдеринин чарыгдалынын талазы-биле сан сайымдыг хуулеги күсөдөп турар М. К. Нурзаттын илеткелди Чазак кежи-гунери сайгарып чугаалашкан, ону бадылаалары-биле Дээди Хуралче кирген. «Даштык арагалардан ангыда вино-водка кылгаларын сактаганын кирген соугуларын чыгыр чотунга бергеш, Тыва Республиканың Хоойлу төөлвиринин Дээди Хуралга бадылааларына чугаалашп көрөш, ону ам-даа чөп ажылдап кылдыр тускай комиссия тургускан болгаш даалтаны оралакчы презент берген. «Тыва Республиканың чоңун ажыл-биле хандыргары-

ның оруктары шийтирилээрин айтыргылары» деп чүдөп сайып Ч. С. Монгуш илеткелди кылган. Бо талазы-биле Чазак кежигу-нери шийтирини хуулеп алган. Моол мурнунда чылдарда «Тыва кобальт» комбина-дын бадылаалына турган профилаторийин Чазаактын шийтирин өзүгаар ТР-ниң чоңунун Социал камгала яамызына дамыча берген. Ынчангаш Хоу-Аксинада ол профилаторий бо чылдан эгелеп кыргызчаан болгаш инвалидтерин илгерит-бажыны кылдыр ажылдагынаар алар. Бо чылдын май айда Чөөн-Сибириниң хоорайларында өөренип турар бистин

МАЛЧЫГА СӨС ХОЙ БУРУЗУНДЕН ХУРАГАН АЛЫР

«Чөөгөй» кооперативтиг хойжулары кыштагалашкыга хоомай эвес белеткен болгаш кадарган мал-магазы кышты хүр ашпн турар.

Коданыма төөрүр 334 баш хой бар, ам кидип-чүк оолд эгелээр. Төрөн чаш курагарынын денгел-күжү ажырас-тыр. Эрткен чылдын төөрү чүк хойлар чөс дөртөн ажыг хураган камгалап алган. Надылда чүк машиназы-биле шаңкатын кижин болгаш мен. Бедик шаңгалаш маалчы эш-өөрүмө, совхозууга, ТР-ниң Чазааның, ТР-ниң Президентини Ш. Д. Ооржакка өөтүп четтеринин илереткеш, арга үнгер-кирген хоор чоңумга чугаалап олуур-дыр мен. Бо чыгыг төртүтүгүн чаш хурагарынын онча-менди камгалап алып соугуларын ажылдап турар улус бис. Каларган хоом беш дугаар оолдун турар, наам-хары улгаткан, алаа айла хурагарын үнөш, күрүмө дүжаап чорулар деп болан турар. «Чөөгөй» кооперативке Чоктаа чаа ТР-ниң Чазак

Баштынының бирги оралакчызы В. О. Юон Чөөгөйниң алдарын эргип көзөш, мал-чачылар, хойжулар-биле жуурашкан, Чазаактың өчүдүп тавыштыралыг, бистерин саргыш-сеткилдерин дүвүредип турар айтыргыларына халас кылдып берип, ителээ, хоуму, алдарыны өөренип көөртүп алааш барды. Ийи, төвө чылгы бажы өстүрер, тыва хойун уксаажылдыгына сайырадыр, мал бажыны камгалагынын мугалдылыг тургузар деп Чазаактын салтып турар соугуларын буруну-биле деткип, малды чаш төдүн онча-менди камгалап ал, доруктуруп, өстүрүп бээр дөст кызыл ажылдарын хуулеп апар, өске хойжу эш-өөрүмүң аза кийгырып турар кижидир мен.

Мандал БАЫВР.

«Тыва Республика» өрден-иң элечилеги, ТР-ниң алдарлыг малчыны.

...КЫМНЫҢ КАНДЫЫЗЫ БИЛДИНЕ БЕРГЕН

Бо талазы-биле ийи байдалды барымаалаан хоор көрөк, Бирөөдө, Президентиниң командалы дыка улуг түшүнү челип алган-дыр. Төтен адыр ашка трансфертин будалгач оруктары-биле эвес, а дөрт шийтишиниң биле алдынар. Шап ол дөрт арга-биле хой акша бистин экономикасына кырип. Ол хире хой түшүнү камгалап шыдаан болганда, алар апаар. Шап ыдыг кежики бистин республикада ангыда Россиянын чүгө ийи белгескери адыр: Дагестан элээн каш программаларын Борис Николаевич Ельцинниң төрөз чери — Екатеринбург областы. Ийги Бадала — ол дөстө, үр үде үзүктө-лишкенин сөөдүнде Тыва Республика бо чылын тончуткен капитал салышкынаарын алып. Ол камгалап салышкынаарының эвези чурттап ала бажынаарын бо чылын республиканың бюджетиниң түзүлүшү рубль аягы болуп шыккан. Ол хире хой акша-хорегтин Тыва Республика сан-хөөвүн дөдөн нарын байдалында челип алган дыка өөрүчүгү-дүр. Ол чагай кежики улуг хундуккек-биле демделээр апаар. Федералдыг акшаландырышкынын бистин республика Россиянын Курене Думазы эрткен чылын 139 миллиард рубль кылдыр бадылаан турган. Бистин Президентинин болган оон ко-мандалы эрткен чылын оор-

тан ангыда, 300 ажыг миллиард рубль алып аргалыг болган. Ону канчап челип алган ирги? Чагыс сос-биле чугаалаарга, Президент болгаш оон акылдачылары бо чылын илерет эвез эвес акша-хорегтин алып дөдөннөк булару мен. Республиканың социал-экономика хожугу-демин дугайында Россиянын Чазааның комплекстик доктаалыны төөлвирин республиканың Чазаа дугуругун алган. Ол доктаала дүштүр элээн каш программаларын дөрт акшаландар соугула салдыган. Ынчангаш Президентиниң командалы бо чыгыга болган ирак эвес келир чылдары тодаргай соугула чыгыр күсөдүренин акша-хорегтин челип ал турары олур. Бир эвес чуртка полятиктиг байдал өскөрүлбөс болза, дараазында чылдарда Президентиниң тургузу дыка быжыгар деп бодар мен. Республикка дөдөн өрте чыгырга туралар кижилер бо байдалды өскөрбейн барын шыдаас боор. Ынчангаш олар Ш. Д. Ооржактың бюджет чаалап алышкынаарына моондак умураштырар мататок. Оларын аргаметодтары чөдө билинчир. Болжол чаалап алышкынаары көк деп балыктарын кым-бир кижилер оралакчылар турар. Сөөктөн чаш чөдөр хорелерин оралакчы кидилер база бар. Президент Ш. Д. Ооржак Москвага баргаш, диленип чоруп турар

деп медаларын илереттирин кым-бир кижилер оралакчылар турган. Саң-хоо айтырын чуртта дыка нарын. Президентке удураалышкык күнтер канында дыка арганы ажылаарында чалдымай туралар. Бюджет акша-хорегтин алып айттыганын соугула-ларына ажылаанынын айтырымында эгелээри чалап-чок. Ол даап бодаашкын чагыс-ла чылдаган-биле боттанып болур база чадавас ийин. Ш. Д. Ооржактын инициатива-биле Сан яамызының Контроль ревизия эргелди амыларын, чер-чөп чыгыргаларын, бугуругелерин, организацияларын болгаш албан чөдөрлеринин бюджет хөрөңдеринин ажылаашкыны талазы-биле калбак хыналда-чыны соугу үзе чорууду турар. Оон түнелинде Президентиниң студунуң кырына нивитиз-биле алды миллиард рубльди чогуу чүгү чөвө чараанын ужуру-даа билдир-ген, ол талазы-биле торгатыр-ганынын данызы беле-ни болгаш келген. Ол дөстө, шынал ла, хоойлуну хажыгач чорук болуп турар. Чугаа болза, хой нуруу-зунда күрүмө хорегтин оор-лаанынын дугайында эвес, а акша-хорегтин айттыганын соугулааларга чарываанын дугайында чоруп турар. Ында чере эки чүвө чок болбай ала. Калак өскө-чаныс урурларга бөсөөлөр төөлгө-ди ай-биле сваал турла, бюджет акшаларын контро-

дыр салгытар беши чүвөз чөк боорга кайып боор. Оон ужурунда чөдөрлерин хой кезип демги ол-ла ардестер-ке барып турары ол.

Чингелдеги чөдөрлерин эгилде чок чашкаан тур-рар дээр дугайында чугаа үн-дөст чөк. Сөөлү ийи чылда берген 88 миллиард рубль-дең, февраль 1-де байла-биле алырга, 58 миллиард рубль-деңир эгиттинген. А чөдөр-лерин чылда ортумак сары-лыгазы өрткен чылын 52,8 хуу болган. Ол дөстө чур-та э-не бедик көргүзүг-дүр. Артык бугу девискээрлерде ол 24 хуудан ашпайн турар. Чогум-на оон дуузы-биле Президент болгаш оон ко-мандалы эрткен чылын чин-гелдин чөдөрлерин хем-чээлин дыка улгатырар дугайында шийтирини күш-биле челип алып аргалыг болган. Бир эвес 1994 чылда республикага оон 34 миллиард кылдыр берген болза, эрткен чылын 54 миллиард болган. Харын-да Сонгу чүк күрүмунун хайгаары-лында туруп турар өске девискээрлер чингелдеги чөдөрлерин өздүгезин чөд-дип ал шыдаанын.

Оон биле чөргөштир чөдөи «хөвээн» контары көөрүн оппозиция оралды-гыр чоруга чадавас, мен ынчалдыр билип турар мен.

Ол дугайында чугаа чо-руткан чере хөвө чок-ла турган боор. Эрге-чатырга-нын оожургавазына оппозиция херек болгай. Ынчан-гажак, политиктиг амды-рылга болгу дес болушкы-нарын чөдөр үзе болу бээрин баш удуур көр орал-

дамышкынаарын кылы-рыпче чыгап турар ийи чүдүл бар.

Чугаа-соот кодурер дөст чеже-даа шырбар болза, инициативе ол бичи-даа аяктыгы болбас, ийги-сиз-гүлдүлүгүнүн бугузунада политиктиг илгит беркилер бааза-ла чугаа-соотго хөвө-ледиле-де эгелээнер. Ол чок-ла экономика талазы-биле кылдыр чүдүлдер иници-ативе баш ашпа-дыр эвеспе.

Алаа сөөдүнде, ол орал-данкышкынар, күжүшүн-кинер бөдүн чоңун эрге-ажыны боду чангыс ай болгал келбейн турар-дыр. «Тыва» телекоманиянын «Диалог» деп дамычыла-зына бистин политиктери-вистин бирээзи айткан соугулазына эвес, аныг-латтынган акша-хорегтин чөвө чугаалаш, кизи най-гаар мындыг сөстөр октаан:

— Ол акшаларын Мос-клага артып каары кай... Россиянын Сан яамызыне орукту ол билбес чыгы-ла боор. Республиканың ажы-лыг бодар кизи ыдыг сөстери канчап эдери?

Юрий ГАСОП.

Россия Федерациясының Президентизининң соңгулдаларының дугайында Федералдыг Хоойлу

(Таштуу, Эгеиз 2-ги, 3-кү арынарда).

58 чүүл Россия Федерациясының Президентизининң бадыйлаашкының түннелдерин дугайында соңгулдаларының протоколунда кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

соңгулда комиссияларының бадыйлаашкы түннелдерин дугайында протоколунда кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

система-информация системаларының бадыйлаашкы түннелдерин дугайында протоколунда кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

дам-чараларының бадыйлаашкы түннелдерин дугайында протоколунда кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

ТӨРҮТТҮНГЕН ХУНУЧЕР-БИЛЕ!

Бистин ынак авамыс, кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Чоон-Хечяк болган Сүт-Хөл кожуунарының бичагы комсомол ажылдакчыларының терини, бистин урбамыс Светлана Самылова САТ апрель 10-да төртүткөн хуну демдегелер. Ол хой чылдарда школага организатор башкылап, өөредилге эргекчилеп ажылдап, амгы уеде Сүт-Хөл кожуунда Кара-Чыра ортукмак школаның директору бооп ажылдап турар.

Ажыл-ишти, өртем-билигил, амдыралчы, дунмалары өртем-билетке чедир өөркеткен эрчим, хундулуг урбамыска төртүткөн хуну-биле байыр чедирип, чүгө экини күөдөвис!

Авамыс, өөпүч ээин, дунмалары, уруглары, көнөз-тери, күдөөлери.

ЧАРЛАЛДАР

128 МӨГЕНИН ХУРЕЖИ
1996 чылдың май 1-де Сүт-Хөл кожуунун Сүт-Аксы суурга Тыяның ат-сурагыл мөгези, тыва болган самбо хурештерге Россияның спорт мастери Бежендей Эгер-оолович Күжүгеттин адынага тураскааткан 128 мөгенин хурежи 12 шакта эгелээр.

Өөпүч ээин, дунмалары, уруглары, көнөз-тери, күдөөлери.

Өөрениринче чалап тур
Көдө ажыл-агыйның билиг бедидер школазынга араг ажыл-агыйларынга, эштежилгелерге база көдө ажыл-агыйның өске-даа адырларынга ажылдаары-биле биче чергениң мал эмчилерин белеткээр курстар ажытынарын чарлап тур.
Хуусаазы — 1 ай. Өөредилгениң эгелээри апрель 29. Телевири дугуржулга суугаар. Чурттаар чер-биле хандылар.
Адресивис: Кызыл, Московская, 2а, 104 дугаарлыг кабинет. Телефону 3-26-18.

БЕЛЕТКЕЛ КУРСТАРЫ ЭГЕЛЭЭР
Тыяның куруне университетини бо чылдың апрель 22-ден эгелээр дараазында өртемгерге белеткел курстары ажытынарын чарлап тур: «Математика», «Орус дыл болган литература», «Тыва дыл болган литература».
Өөренип күөдөвисирин апрель 15-тен эгелээр адын бичкиртип алдыр. Биле дараазында адреске келерин дыйнатты: Кызыл, Ленин кудумчузу, 36, 2-ги каафта 212 «а» дугаарлыг өрөөлге 13 шак 30 турда келер.
Телевири 220 мул рубль (96 шак).

САДЫП АЛЫКЧЫЛАРГА
Тыва Республикаың Куруне эт-хөрегениң өргөлөп башкаар талазы биле куруне комитети 1996 чылдың апрель 16-да 14 шакта дүшкөн «Алаш» болган «Теле-сервис» бүүдүргелеринин өнчүзүн садып, сайгарар дээрзин дыйнадып тур.
Тудуужулар вагончиктери (контейнер хевирлиг, чылыг-лап каан) — 4, бирээни-не 5 млн. рубль.
Чылыглаваан, бөдүүн вагончик — 1,6 млн. рубль.
№ 12 гараж-тудуг кооперативинге хамаарыкы 2 гараж, бирээни-не өртөө 6 млн.
Билдиришкенирин болган эге өртөөнүн 10% долаа тууну апрель 16-га чедир дараазында адреске хүлээп алыр: Кызыл, Тыва эки турачылар кудумчузу, 29а, кабинеттер дугаары 7, 13. Айтырылган салып, харыл-зажыр телефоннар: 3-56-73, 3-39-83.

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Бо чылдың апрель 3-те бистин авамыс, 5 ызынын, хой салыг ажыл-тегунү кыргың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Бөвүч ээин, дунмалары, уруглары, көнөз-тери, күдөөлери.

Республиканың уруглар эмнедесинин коллективни өмнө-гениң улуг өмчүн В. П. Хайжонка болган № 2 уруглар эмнедесинин салбыр эргекчилер Л. Э. Хайжонка чоок төрелдеринин мөгези-биле колбаштыр ханы кажымдалды илгерилеп тур.

Агар саны: КБ «Тыва кредит», № 363906, корр. сч. 700161629, МФО 49304729, ИНН — 1701008465.

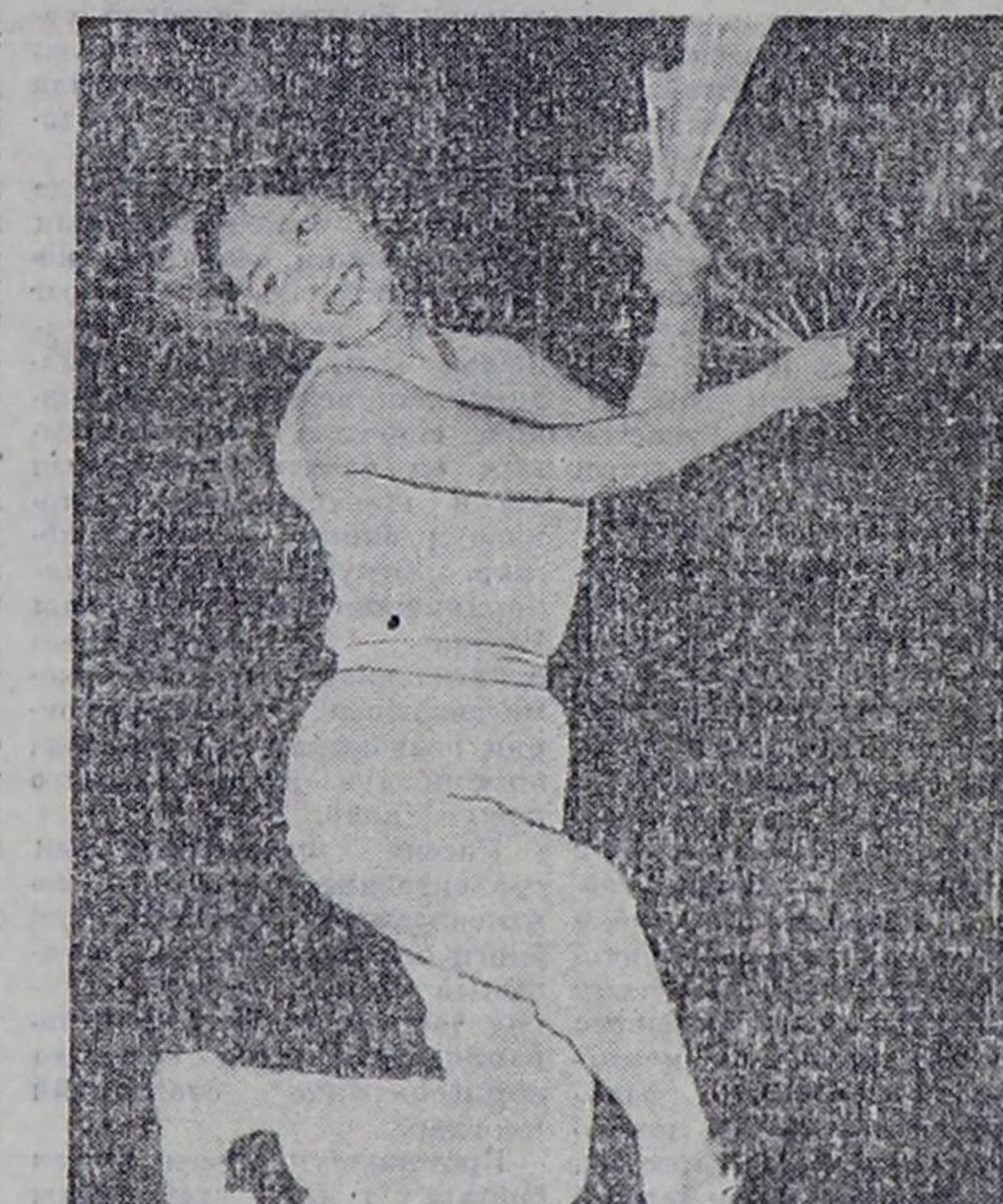
Республика мөөрейи

«ИЕНИН ОНЗАГАЙ БУЯН ЧАРАЖЫ»

Өрлөр болган чаалаамыс суугуну Эргөвч-тир, ынакшыкар, мөгейнер, — деп киржикчилерин хей-адын көдүрүп турдулар.

Мөөрейин кол угланышкымы өгүлө, не-чашка хомаарышкан иштирилдеже хаара тудунган солганда, дагыналарга анаа хамаарыштыр ынак-бүрү айтырларын салган. Тыва хөрөө-жөн өртем ажылдакчыларының ат-сывын адаар-ары-баш ажаарда калдыг тыла өргөлөрүн ажылдап турган, өргөсч ажаарга калдыг чалбарылар чыга-лаарлы, канчаар нога э-рырыл, не кижини эргө-ажыны камгалаан калдыг хойлулар бары, суг бажын чүү дөш лагырыл «Хайыраан ботта» Караның ролон кымнар күөсө-көшүл дөш сон-да өске солдун ай-тырылгарын салып турду Чараш кыстарыстан чам дымзынга харылап, чам дымзынга харылавайын-до баарлары бар.

Айтырылгардан ангыла-кыстарың аргаан, дараазы чүүлдерин база барымда-лаан. Оон солда мөөрейин эң солдун көзө — уран чүүл өмөлдери; мөөрей киржикчилерин ырап, танылап, хөгжүм-хөрекелдеринге ой-ноону магалалып-ла турдулар. А эң ылангыч Улуг-Хемден Айысмаа Көндү «Кунгургай» деп ырыны уяп, чараш, хөгүчү-биле балыра Сөгөргө, көрүкчүлөр диймитиг адыш чашкааш-кыны-биле уткуп хүлээп алды. Шынал-ла, ынак уягы-тыгы ырыны дыйнап, ки-жинин сеткил-сагыны койду-күөс болды. Уругларын ар-аарында хундулугу-биле чыгың салып берилген. Россия Федерациясының соңгулда участка, деңскаар, субъект бурзувун талашкы биле бадыйлаашкы түннелдерин чотур соңгулда комиссияның протоколунда кыргың салып берилген.

Күөсөдүп турдулар. Беш ка Кызылдың 2 дугаар школаның башкымы Чая-зат Куулар төлөпүг бол-ган чарлаан. Анда чеме-нир өрөөлө салыр тускай шафактарын (кужия гарит-туру) тыяккан. Ийги че-рини — Сүт-Хөлдүк Бора-Тайга сумуздан Кара Он-кузуге Елена Хуурак (ша-налы — ак дилги кежи) болган.

ангыда тускай шафактар база бар. Тыяныңар сагы-нгар дагына дөш Чойлана Аракананы (Тес-Хем), Ай-дысмаа Каланын (Улуг-Хем), чагай чаңчылар-нын суу-чүрүмүн эки бил-ри дөш Си-хемчилер Нел-ли Кууларын, Айлана Се-венин, онзагай аян-ишти-лиг кыс дөш Хертек Куш-каш (Мончун-Тайга), уран-чечен дагына дөш Арин Сой Хор (Тес-Хем), Ай Суу Хончуну (Кызыл), Анисья Олсай оол (Кара-Хем), дөш сон-каа өскөлөргө суй-бел-терин тыяккан. А уран холдар делегел-

Кызыл хоорай. Красноармейская 100, индекс 667000.
Түрүткүчүлөрү: ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН ДАМЧИ ХУРАНЫ ЧАААА БОЛ ГАШ СОЛУННУН КОЛ-ДЕКТИВИ
Кол редактор В. Ф. ЧАДАМБА
РЕДАКЦИЈАНЫН КОЛЛЕГИЈАНЫ: Н. С. Базар (кол редакторун ордаамыс), А. В. Мончун, А. О. Оскар (кар-мыскалыг секретари), М. М. Сава (кол редакторунун ордаакчы), Н. С. Эргөп.
РЕДАКЦИЈАНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-43-34; көлөм кижилер хүлээп алыр — 3-34-26; кол редакторун ордаакчылары — 3-34-17; 3-33-11; харыскалыг секретарь — 3-34-92; ордаакчы-лары — 3-45-93.
КИЛИСТИЕР: нивител амыралы — 3-34-19; 3-34-98; улугтур — 3-34-49; 3-36-13; көдө ажылдагыч — 3-36-82; култура өрөөлөдө болган чогаал — 3-39-15; мезгелде оолаш соори — 3-37-11, огула — 3-34-39, 3-34-93; ча-са — 3-39-03; корректорлар — 3-41-23; улауручкүлөр — 2-21-41, солдун келбери барыаа — 3-57-92, 3-14-94; оухталары — 3-41-16; чарлаалар калдык — 3-34-57.
Солдун Россия Федерациясының Парлава болган мас-салды информация ченектеринин талазы-биле коюл-жуулашкыны чагылааның контролу болган бүрткел-данин ынак доксетер эгелесине бүрткелтигис.
Бүрткелтигис дугаары — 100007.
Солулаа парлаткына материалдарын авторларының оозалары редакциянын туржу